

Розділ 11.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ВІДПОВІДНО ДО ПОТРЕБ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Активний розвиток ринкових послуг, що має місце в Україні, відбувається з урахуванням обраного нею напрямку на поступову інтеграцію з Європейським Союзом. Країни-члени даного Союзу є одними з найрозвинутіших країн світу. Саме тому, діяльність органів влади в нашій державі у своєму контексті містить прагнення до поступового зближення з ЄС, та, як результат, входження до Союзу. На даний момент можна спостерігати здійснення реформ практично усіх сфер суспільно-політичного життя і приведення соціально-правових інститутів у відповідність не тільки нормам міжнародного права, а нормам Європейського Союзу. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стало основою для виділення напрямів таких реформ, виконання яких є обов'язковою передумовою для вступу нашої держави у дане об'єднання європейських країн. Фінансова сфера є найважливішою галуззю національної економіки, оскільки є основним засобом забезпечення її ефективного функціонування. Надання фінансових послуг є необхідною умовою для існування демократичного суспільства.

Сучасний ринок фінансових послуг в Україні перебуває на стадії, коли тривають процеси його формування. Незважаючи на регулярно здійснювані кроки з реформування ринку фінансових послуг на законодавчому рівні, залишається велика кількість проблем, що потребують негайного вирішення. Серед них – втрата довіри споживачів фінансових послуг та викликане цим падіння головних індикаторів розвитку небанківського сектору ринку фінансових послуг. Існуючий механізм регулювання ринку фінансових послуг нездатний забезпечити стабільність розвитку фінансової системи України. Без достатнього рівня розвитку ринку фінансових послуг неможливе ефективне функціонування економіки країни в цілому, оскільки відсутній адекватний перерозподіл фінансових ресурсів¹.

Тому, нагальним є з'ясування сутності соціалізації ринків фінансових послуг, реформування правового регулювання ринку праці відповідно до потреб інноваційного розвитку та інвестиційної моделі економіки України, пошук проблем у вказаній сфері, а також концептуальних напрямів подальшого її розвитку.

Словник Української мови визначає послугу як дію, вчинок, що дає користь, допомогу іншому. Так, дане визначення визнається в позитивному аспекті і визначається в загальному значенні та передає лише основну суть даного явища. А ось у юридичній літературі послуга визначається подекуди як трудова корисна діяльність людини (групи людей), результати якої дістають вияв у корисному ефекті, що задовольняє будь-яку потребу суспільства². Зазначене поняття також розглядає послугу як певне благо. Визначено, що послуга задовольняє потребу суспільства, що є не зовсім доречно тому як доцільніше визначити, не лише суспільства але й особи як індивіда, зокрема.

Як зазначає Ю. П. Космін, послуги – це певна діяльність, що не пов'язується зі створенням речі (її відновлення, ремонт), однак яка

¹ Гармашова Ю. О. Особливості регулювання ринку фінансових послуг в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. Вип. 14. 2015. С. 57–61.

² Михайлов А. Услуги как форма бизнеса. *Предпринимательство, хозяйство и право*. № 1. Київ. 1999. С. 51–58.

сама по собі породжує відповідне благо, що має споживну вартість і внаслідок цього стає об'єктом права¹. Дане розуміння значною мірою відрізняється від вищезазначених. Тому, потрібно акцентувати увагу на тому, що науковцем не визначено для кого дане благо має споживну вартість. Саме це упущення сприяє неповному визначенню та розумінню зазначеної дефініції.

В. Приходько пропонує визначення послуги як корисного результату дії (діяльності), що полягає у корисному ефекті, оскільки корисний ефект задовольняє потреби особи². Автор наводить досить лаконічне визначення, що певною мірою розкриває основні необхідні для розуміння ознаки даного поняття. Але важливим моментом є те, що лаконічність наведеного поняття не дозволяє визначити всі аспекти для більш ґрунтовного та чіткого виокремлення зазначеної дефініції.

С. Ємельянчик визначає послугу як дію (діяльність), спрямовану на задоволення потреб особи, яка виражається у відсутності втілення в певному майновому результаті, що є невіддільним від самої діяльності, якість якого не може гарантуватися і який споживається безпосередньо у момент її здійснення³.

Отже, наведене визначення слід вважати найґрунтовнішим, що більшою мірою передає всі необхідні моменти для розуміння «послуги», тому потрібно врахувати даний аспект у наведенні власної дефініції. Також потрібно підкреслити, що всі зазначені поняття трактують «послугу» як позитивне явище, благо, що несе собою сприятливий результат, що в більшій мірі його характеризує.

Таким чином, проаналізувавши різні підходи до визначення поняття «послуга» потрібно запропонувати власну дефініцію даного терміну, під яким необхідно розуміти дію (послугу), яка сприяє інтересам особи або суспільства в цілому та полягає в корисному ефекті

¹ Космін Ю. П. Поняття та види послуг. Договори про надання юридичних і фактичних послуг (доручення, комісія, схов, охорона об'єктів). Цивільне право : навчальний посібник. За ред. О. А. Підпригори, Д. В. Бобрової Вентури. Київ. 1996. С. 265.

² Приходько В. Послуга як правова категорія договору розшуку. *Підприємництво, господарство і право*. № 5. Київ. 2006. С. 82–87.

³ Ємельянчик С. Послуга в цивільному праві. *Підприємництво, господарство і право*. № 3. Київ. 2005. С. 105–108.

або несе собою певне благо та не гарантує якість діяльності і визнається об'єктом права.

Під фінансовою послугою згідно із Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р., розуміють «операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, і за рахунок залучень від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів»¹. Аналізуючи цю дефініцію, потрібно зауважити, що сутність даного економічного поняття закон визначає через категорію «операція», мета якої полягає в одержанні певного прибутку або доходу чи збереження реальної вартості фінансових активів. Виходячи з того, що дане визначення є законодавчо закріпленим, це суттєво впливає на наукові підходи щодо розуміння фінансових послуг.

Також, у довіднику «Фінансові послуги України» зазначено, що фінансова послуга – це здійснення фінансових і допоміжних операцій, які сукупно набувають споживчої вартості, мають попит і задовольняють потреби споживача. Такий підхід до трактування цього поняття визначається через категорію «операція». Потрібно погодитися з тим, що фінансові послуги, які виступають як забезпечуючі ланки при встановленні відповідних контактів між покупцем та продавцем фінансових ресурсів, повинні відповідати попиту на відповідні послуги, а ось способи та методи надання віддзеркалюють розвиток так званих соціально-економічних відносин суспільства.

Є. П. Бондаренко вказує, що фінансова послуга – це соціально-економічна категорія, пов'язана з трансформацією коштів у грошовий капітал юридичних і фізичних осіб на банківському, страховому й інвестиційному ринках, а також інші послуги фінансового характеру².

¹ Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. *Відомості Верховна Рада України*. № 154. 29.08.2001. ст. 22.

² Є. П. Бондаренко *Механізм регулювання ринку фінансових послуг України*. автореф. Суми. 2011 р. URL: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6650/1/6_Bondarenko_disser_w.pdf.

Потрібно зауважити, що зазначена дефініція не повною мірою розкриває характерні ознаки поняття, тому як є лаконічною та стисло передає окремі характерні риси. Але спираючись на наведені позиції доцільно визначити й те, що науковець влучно підмітив, що це не лише економічне явище, але й соціальне, пов'язане з фінансовим аспектом як фізичних так і юридичних осіб.

Слід зауважити, що визначення фінансової послуги, яке максимально дозволяє вичленити всі необхідні характеристики для розуміння даного явища наводить Я. М. Міркін, а саме: це комплекс дій, що здійснюються фінансовими посередниками центральним та комерційним (ощадним, інвестиційним та ін.) банком, страховою (лізинговою, фінансовою, керуючою та ін.) компанією, інвестиційним (пенсійним, хеджевим, приватного капіталу та ін.) фондом та іншими фінансовими інститутами по залученню та розміщенню грошових ресурсів на фінансових ринках (валютному, депозитному, кредитному, цінних паперів, репо, деривативів, структурованих фінансових продуктів, пенсійному, страховому та ін.) на основі використання фінансових інструментів (депозитів, позик, фінансового лізингу, цінних паперів, депозитарних розписок на цінні папери, паїв в інвестиційних пулах та фондах, страхових та пенсійних полісів, іноземної валюти як активу, деривативів, структурованих фінансових продуктів та ін.)¹.

На відміну від вищезазначених дефініцій, саме ця значною мірою характеризує максимальну кількість ознак, притаманних фінансовим послугам, що більшою мірою розкриває поняття та визначає всі необхідні елементи для ґрунтовного розуміння. Науковцем влучно наведено перелік установ, якими здійснюється визначений як фінансова послуга відповідний комплекс дій. Саме зазначені характеристики відображають розуміння цієї дефініції. Так, при виведенні авторського визначенні доцільно врахувати позицію Я. М. Міркіна щодо цього поняття.

А ось І. В. Солошкіна зазначає, що фінансова послуга - це господарська операція із грошовими коштами, цінними паперами та бор-

¹ Я. М. Міркіна Среднесрочный прогноз развития финансовой системы России (2010–2015 г.г.). Москва. 2010. 558 с.

говими зобов'язаннями, що здійснюється за плату фінансовими установами в інтересах замовників послуг споживачів та можливих третіх осіб за власний рахунок фінансових установ або за рахунок споживачів чи третіх осіб, або за рахунок грошових коштів залучених від інших осіб з метою збереження їх реальної вартості а у випадках передбачених договором отримання прибутку споживачем¹. Потрібно погодитися з позицією науковця щодо такого підходу до визначення фінансової послуги. Доцільно визначено перелік засобів якими здійснюється так звана операція та перелік суб'єктів, що сприяє для виокремлення не лише поняттю, але й основним природним аспектам стосовно даного явища. Так, наведене визначення цілком виділяє ознаки та виокремлює основні характеристики, що притаманні цій дефініції.

Таким чином, проаналізувавши підходи науковців стосовно поняття «фінансова послуга» потрібно визначити авторський підхід щодо розуміння даного терміну. Отже, фінансова послуга – це певна операція, яка проводиться з грошовими коштами або цінними паперами чи борговими зобов'язаннями за рахунок фінансових установ чи інститутів в інтересах або за рахунок осіб, на користь яких здійснюються дані операційні дії, з метою одержання прибутку чи збереження їх реальної вартості.

Згідно зі п. 10, ч. ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги» державне регулювання ринків фінансових послуг – це здійснення державою комплексу заходів щодо регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг з метою захисту інтересів споживачів фінансових послуг та запобігання кризовим явищам². Отже держава, відповідно до зазначеного положення, здійснює нагляд, а також правове регулювання надання фінансових послуг. Варто зазначити, що такий механізм є важливим у зв'язку з тим, що фінансовий сектор, а саме надання фінансових послуг достатньо сильно впливає на економіку країни у цілому. Саме тому, потрібно централізовано регулювати дану

¹ Солошкіна І. В. Фінансові послуги як правова категорія: Поняття, суттєві сторони та інші ознаки. *Форум Права*. 2013. 388-394 с.

² Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон № 2664-III від 12.07.2001. *Відомості Верховної Ради України* від № 1. ст. 1.

сферу господарської діяльності задля недопущення настання негативних матеріальних наслідків для суспільства.

У розвинених країнах світу ринки фінансових послуг є важливим елементом фінансових систем, а нагляд й регулювання діяльності фінансових посередників є невід'ємною частиною економічної та фінансової політики урядів і центральних банків. В Україні регулювання ринків фінансових послуг перебуває на етапі становлення, а вже створені структури потребують незалежності у своїх діях, тому доцільним є вивчення світового та європейського досвіду регулювання цих ринків задля подальшого вдосконалення системи вітчизняного державного регулювання. Загалом у світі залежно від особливостей функціонування національних фінансових систем, зумовлених специфікою історичного розвитку, законодавства, традиціями, політичною структурою, рівнем економічного розвитку та регулювання економіки, можна виокремити три основні моделі регулювання фінансового ринку: секторну, модель перехресного регулювання та модель єдиного нагляду (мегарегулятора).

Бондаренко Є. П. та Дмитренко Д. М. вказують, що державно-правове регулювання ринку надання послуг зі страхування, ринку КС, ринку недержавного пенсійного страхування та діяльності інших небанківських фінансових установ, з моменту їх становлення і до 2002 р. здійснювалося Міністерством фінансів України¹. Даний факт є очевидним навіть з огляду на назву профільного міністерства. Необхідно зауважити, що зазначене міністерство регулювало усі аспекти фінансово-господарської діяльності, зокрема і нагляд за діяльністю фінансових установ та організацій. Такий підхід був недостатньо ефективним, оскільки кадри міністерства були не в змозі адекватно контролювати за усіма процесами, що склалися у фінансовій сфері.

Узагалі, ринок фінансових послуг є вкрай важливим для покращення стабільності та розвитку економіки, зокрема, ринкової економіки нашої держави. Ринок фінансових послуг підтримує фінансування нових ідей та значно полегшує контроль фінансового ризику, а також підтримує корпоративні ініціативи. Надання фінансових

¹ Бондаренко Є. П. Механізм державного регулювання ринку фінансових послуг. *Вісник Української академії банківської справи*. №2 (29). Київ. 2010. С. 41–45.

послуг впливає значною мірою на запобігання інфляціям та сприяє стабільності її фінансового стану і впливає на рівень та стан матеріального добробуту населення. А. Мовсесян підкреслив особливо важливу роль фінансових послуг: «Товар у звичному розумінні випав, його замінив фінансовий інструмент, і фінансова сфера стала самодостатньою – вона знаходить ресурси для свого зростання в собі самій. У суспільну свідомість розвинутих країн впроваджена нова модель поведінки з орієнтацією на домінування послуг у процесах нагромадження капіталу і використання фінансових інструментів»¹. Значення фінансових послуг полягає в тому, що вони притаманні лише ринковій економічній сфері, де здійснюють відповідні операції країни між відповідними сферами економіки. Але потрібно зазначити, що ринок фінансових послуг на даному етапі становлення держави потребує відповідних змін та реформування.

На сьогоднішній день його нормативно-правове регулювання потребує значного реформування та удосконалення відповідно до міжнародних стандартів. Хоча сфера ринку фінансових послуг об'ємна та охоплює багато інститутів, вона потребує належного регулювання та встановлення відповідних положень для ефективного функціонування і здійснення операцій, пов'язаних з коштами та безпосередньо з цінними паперами та ін.

Отже, серед проблем даної сфери фінансових послуг необхідно виділити наступні:

1. Відсутність фінансів для інвестиційного попиту. Проблема полягає саме у фінансовій нестабільності, яка присутня у сфері фінансових послуг нашої держави. Це питання на сьогоднішній день на ринку фінансових послуг є значно актуальним, та потребує негайного вирішення. Необхідно зазначити, що розв'язання цієї проблеми можливе у зв'язку зі створенням відповідних умов, які б надали можливість для залучення внутрішніх фінансових ресурсів та створити відповідні привабливі умови для інвесторів іноземців. Отже, резюмуючи, необхідно акцентувати увагу на тому, що зазначеному

¹ Мовсесян А. Кризисные явления в мировой экономике. *Экономист*. № 7. Москва. 2001. С. 39–50.

питанню необхідно приділяти значно більше уваги з боку держави та органів, які контролюють питання фінансової сфери та ринку фінансових послуг для подальшого удосконалення та усунення відповідних прогалин, які сприяють розвитку даної проблеми.

2. Нерівність учасників фінансових послуг. Усунення даної проблеми потребує забезпечення відповідного середовища на ринку фінансових послуг та гарантування рівності вільного входження та виходу з нього для учасників даних послуг. Визначне місце в цьому займає прийняття законодавчих та нормативно-правових актів. Таким чином, удосконалення законодавства, яке контролюватиме права, які забезпечуватимуть відповідну рівність у сфері фінансових послуг, сприятиме для викорінення даної проблеми та наблизить фінансову сферу послуг до міжнародних стандартів, до чого і прагне держава, зокрема.

3. Нечіткий механізм регулювання фінансових послуг. Відповідно до міжнародного досвіду поєднання ринкових та неринкових методів впливу на сферу державних послуг сприятиме для удосконалення механізму регулювання фінансових послуг в Україні. Також потрібно підкреслити, що на сьогоднішній день законодавство, що здійснює механізм регулювання ринку фінансових послуг потребує перегляду та значного удосконалення для встановлення відповідного механізму для чіткого регулювання фінансової сфери нашої країни.

4. Недосконалість податкового законодавства та обмеження валютного законодавства. Для вирішення даної проблеми необхідне створення та удосконалення законодавства у цій сфері згідно з сучасними стандартами з орієнтацією на Європейське законодавство в сфері фінансових послуг та відповідно до сучасної міжнародної практики стосовно реформування зазначеного питання. Орієнтир у вирішенні прогалин податкового та валютного законодавства до стандартів Європейського законодавства є доцільним для усунення всіх проблем та сприяння чіткому регулюванню пов'язаних питань. У зв'язку з прагненням України вступити до рядів Європейського Союзу саме орієнтир на дані країни є ефективним методом для удосконалення системи фінансових послуг на національному рівні.

Резюмуючи, потрібно наголосити, що все ж таки не зважаючи на значну кількість прогалин у сфері регулювання ринку фінансових послуг Україна поступово інтегрується до міжнародних фінансових ринків і показники стають дещо відчутнішими та покращеними для національної фінансової системи. Подальші зміни, безпосередньо, залежатимуть від сьогоденішнього розвитку рівня фінансової та всієї економічної системи нашої держави. Отже, Україна спроможна досягти значних результатів у сфері фінансових послуг у зв'язку з реформуванням законодавчої бази та виробленні відповідної політики, яка сприятиме та протистоятиме фінансовій глобалізації та негативним наслідкам такого процесу.

Невід'ємною складовою сучасного світу стала соціальна економіка, яка покликана створити умови для максимально швидкого і гнучкого реагування на потреби населення, та зумовила активне формування важливого стратегічного напрямку, зорієнтованого на розвиток соціалізаційних процесів економічної політики. У свою чергу наявність соціалізаційних процесів в економічній політиці виступає важливим чинником адекватності та послідовності економічної політики, її підконтрольності суспільству, відповідності стратегічним національним інтересам. У світлі цього надзвичайно важливим є аналіз того, як виявляє себе соціалізація економічної політики в Україні. Адже намагаючись найактивніше включитися у суспільно-економічні процеси сучасного світогосподарського розвитку та інтегруватися в європейське співтовариство, в Україні потрібно враховувати дану тенденцію при розбудові власної економічної моделі розвитку та вимагати від наукових установ, центральних та місцевих органів влади нових підходів до наукового забезпечення та практичної реалізації принципово нової економічної системи на основі формування нових норм, цінностей, зразків поведінки у громадян та адаптації їх до сучасного економічного життя¹.

Забезпечення економічного, а разом з ним і соціального розвитку України вимагає орієнтації усіх суспільних процесів на людину з її

¹ Кириленко В. І. Соціалізація національної економічної політики в сучасних умовах. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. № 1. Київ, 2015. С. 84–91.

потребами щодо духовного, фізичного вдосконалення та забезпечення матеріального достатку на прийнятному рівні, що повинно визначати стратегію соціально-економічного розвитку за напрямом формування соціально орієнтованої ринкової економіки¹.

Для провідних країн світу однією з основних закономірностей розвитку стала соціалізація економіки, тобто орієнтація на надання економічним процесам соціального змісту, визнання головною метою господарської діяльності створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини та задоволення її потреб. Соціалізація економіки в сучасному світі визначається чинником, що сприяє стабілізації суспільства, зростанню економічної ефективності, гармонізації відносин між індивідом та соціумом, між різними сферами суспільного життя та важливим інструментом запобігання конфліктів і нестабільності².

У сучасній інтерпретації соціалізація економіки визнається напрямком світової економічної трансформації, а її сутність передбачає все більш тісну інтеграцію приватних і громадських інтересів, властиву змішаній економіці, соціальну переорієнтацію виробництва, гуманізацію праці і життя людей, пом'якшення соціальної диференціації та зростання ролі соціальної сфери. Декларується, що саме соціальна спрямованість має пронизувати всі сфери економіки розвинених західноєвропейських країн. Центром соціально-економічного розвитку має стати людська особистість. У системі попиту і споживання, життєдіяльності людини поступово відбуваються ґрунтовні зміни соціально-фінансового характеру. Тому у нинішній час нагальним питанням є аналіз впливу соціалізації на ефективність ринку фінансових послуг та економіки в цілому.

Соціалізація є динамічним процесом, пов'язаним із структурною організацією суспільства. У контексті нашого дослідження соціалізація згідно Великого психологічного словника тлумачиться як процес

¹ Беляев О. О., Діба М. І., Кириленко В. І. та ін. *Соціальна економіка*. Київ, 2005. 196 с.

² Яцишина І. В. Соціалізація інноваційної економіки : автореф. дис. ... д-ра економ. наук. Київ. 2013. 42 с.

взяття державою під свій контроль послуг, промисловості та інших інститутів суспільства на користь всіх членів¹.

Соціалізація економічного розвитку – це процес соціальної переорієнтації виробництва та відтворення в цілому, відношення персоналу до місця праці, наповнення економічного життя людини соціальними нормами і принципами. Соціальне планування і регулювання, соціальні цілі, соціальний консенсус і соціальне партнерство досі досліджуються в основному за сукупністю параметрів, що характеризують якість життя, рівень споживання матеріальних благ і послуг тощо. Але при цьому не враховується головне – критерії якісної зміни особистості, людини і суспільства в цілому. Адже це питання вимагає спеціального розгляду².

Таким чином, соціалізація забезпечує функціонування економічних процесів під інтереси суспільства, покращення умов життєдіяльності усіх його членів, що і призводить до трансформації у більш досконалий тип економіки.

Процес соціалізації банківського сектору є тривалим і потребує не тільки додаткових фінансових витрат, а також кваліфікованих управлінських рішень, за допомогою яких можна було б підібрати такий план заходів соціального характеру, що забезпечили б максимально позитивний ефект як для банку, так і для його цільової аудиторії. Для цього необхідно постійно проводити моніторинг економічного та політичного середовища того чи іншого регіону, щоб виявити можливі проблеми, які створюють соціальну напруженість в ньому³. Соціалізація за своєю суттю полягає у тому, щоб вивчити соціально-економічні потреби клієнта (учасника фінансових послуг) і застосувати до нього унікальний (персональний) підхід впродовж його перебування у таких відносинах.

¹ Ребер Артур Большой толковый психологический словарь. В 2-х томах. Москва : АСТ. 2000. Т. 2. 560 с.

² Костюк І. В. Проблеми соціалізації економічного розвитку. Національний університет «Львівська політехніка», Інститут підприємництва та перспективних технологій. Львів. 2012. С. 79–81.

³ Харета І.Ю. Соціалізація як перспективна стратегія діяльності банку. *Економічні студії: науково-практичний журнал*. № 2. 2014. С. 89–92.

Завдяки соціалізації змінюється соціальна структура суспільства: розмиваються соціально-класові відмінності, посилюється вертикальна соціальна мобільність, складаються різні форми соціального партнерства¹.

Протилежною стороною є десоціалізація, яка проявляється у відсутності клієнтоорієнтованого підходу у підприємницькій діяльності, а в політичній – у неналагодженому зворотному зв'язку з народом. Останнє, як наслідок, призводить до занепаду відповідних суспільних цінностей, свідчить про нездатність вирішення соціальних, правових та фінансових конфліктів, неможливість утвердження компромісів між державою і громадянами.

Отже, у нинішніх умовах на ринку фінансових послуг акцент потрібно робити на особистість людини загалом як найвищої соціальної цінності, враховувати її соціальні потреби, при цьому керуючись не лише фактором максимального прибутку, але й моральними, етичними та психологічними факторами. У своєму взаємозв'язку це призведе до формування нового рівня ринку фінансових послуг, а відповідно і визначить проєвропейський вектор економічного розвитку України.

В Україні протягом останніх років спостерігається різке посилення кризових явищ: збільшується розмір тіньової економіки, нарощуються інфляційні процеси в кредитній, фінансовій, банківській сферах, які підсилюються воєнними діями на сході України, знижується ділова активність, збільшується міграція робочої сили у країни близького й далекого зарубіжжя, виникають проблеми працевлаштування внутрішньо переміщених осіб Донецької та Луганської областей тощо².

В Україні за період з моменту здобуття нею незалежності до нашого часу, незважаючи на соціальні, економічні та політичні негаразди, було створено та забезпечується формування трудового потенці-

¹ Шутаева Е. Социализация экономики как одна из ключевых составляющих мировой экономической трансформации. Ученые записки ТНУ им. В. И. Вернадского. *Економика и управление*. Т. 27(66), No 1. Москва. 2014. С. 186–194.

² Тюленев С. А. Механізм регулювання ринку праці в умовах системної. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Вип. 6(3). Ужгород. 2016. С. 107–109.

алу держави, що здійснюється на принципах, характерних для незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Водночас подальше формування ринку праці свідчить про те, що пов'язане із цим зростання чисельності працівників повинно з кількісної характеристики перерости в якісну.

Поняття «інновація» в науці тлумачиться у двох аспектах: 1) вкладення коштів в економіку, що забезпечує зміну техніки та технології; 2) нова техніка, технологія, що є результатом досягнень науково-технічного прогресу¹. Як бачимо, обов'язковим елементом є фінансування проектів розвитку економіки для досягнення прогресу у сфері науки, техніки і технологій.

Також під інновацією в науці розуміється: 1) новий додаток наукових і технічних знань, що приводить до ринкового успіху; 2) трансформація ідеї в новий або поліпшений продукт чи робочий процес, що користується попитом на ринку; 3) уся система, за допомогою якої ідея або винахід вперше перетворюються на комерційну реальність; 4) успішне упровадження продукту чи послуг на ринок або в економіку; 5) воно включає в себе науково-технічні, технологічні, економічні та організаційні зміни, що відбуваються в процесі відтворювання. У законодавстві, а саме в Наказі Державного комітету статистики України *«Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-інновація» (втрапив чинність 5 жовтня 2015 року)* було визначено, що інновація (нова або вдосконалена) повинна бути новою для організації, однак вона не обов'язково повинна бути новою для даного сектору діяльності чи ринку, також не має значення, чи інновація була спочатку розроблена даним підприємством чи іншими підприємствами, за винятком суто організаційних інновацій². Отже, можна резюмувати, що інновація є широким поняттям, яке охоплює ідеї та наукові розробки, які спрямовані на трансформацію процесів у певній сфері для досягнення високого економічного результату.

¹ Тимочко Н. О. Економічна історія України : навч. посіб. Київ. 2005. 204 с.

² Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-інновація : Наказ Держкомстат України від 01.10.2008 № 361. *Офіційний вісник України*. № 84. 2008. ст. 85.

Що стосується терміну «інноваційний розвиток», то станом на сьогодні існує два головні підходи: 1) предметно-технологічний, або орієнтований на науковий результат, при якому інноваційний розвиток розглядається як кінцевий результат наукової або науково-технічної діяльності; 2) функціональний, коли його пов'язують із функціями створення, впровадження, поширення нововведень, реалізації інноваційних проектів тощо. Зазвичай, і сучасних дослідженнях вітчизняних та іноземних науковців термін «інноваційний розвиток» використовується тоді, коли мова ведеться про відповідний тип розвитку на макрорівні і проводяться дослідження щодо механізму реалізації науково-технічного прогресу у процесі економічного розвитку країни, регіону, формування так званої знаннєвої економіки, пошуку нових джерел економічного зростання, побудови державної інноваційної моделі розвитку тощо¹. Таким чином, економічне процвітання країни неможливе без якісних кадрів, які на висококваліфікованому рівні виконують свої службово-трудові обов'язки на благо суспільства.

Також актуально буде звернути увагу на те, що інноваційна модель розвитку є та, яка ґрунтується безпосередньо на отриманні нових наукових результатів і їх технологічному впровадженні у виробництво, забезпечуючи приріст ВВП головним чином за рахунок виробництва та реалізації наукоємної продукції та послуг². Більше того, ми переконані, що інноваційний розвиток, перш за все, повинен базуватися на основі масштабних та ґрунтовних наукових розробках, теоретичних пропозиціях по оптимізації існуючого стану.

Зокрема, є позиція, що інноваційним типом розвитку є такий спосіб економічного зростання, який заснований на безперервних і систематичних нововведеннях, що направлені на суттєве поліпшення всіх аспектів діяльності господарської системи на періодичному перегрупуванні сил, обумовленому логікою НТП, цілями і завданнями

¹ Найдюк В. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. № 3. 2013. С. 251–263.

² *Innovatsiinyi rozvytok ekonomiky: model, systema upravlinnia, derzhavna polityka. Innovating development of economy: model, system of management, state policy*. Kyiv: 2005. p. 45.

розвитку системи, можливістю використання певних ресурсних чинників у створенні інноваційних товарів і формуванні конкурентних переваг¹. Звідси випливає, що інноваційний розвиток є явищем чітко структурованим, де кожен складовий елемент окремо має своє призначення, проте в сукупності вони мають спільну єдину ціль, внаслідок чого перебувають у постійній взаємодії.

Брати до уваги потрібно той факт, що формування інноваційної економіки потребує значних фінансових ресурсів. Виходячи з цього, насамперед, багаті країни отримали переваги від застосування інноваційної моделі. Для економік, які перебувають у процесі розвитку, досягнення цих переваг перебуває у залежності від ефективності їх спеціальної інноваційної політики проривного типу, що полягає у дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки і реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу й з урахуванням тенденцій науково-технологічного розвитку, які є у передових країнах світу. Таким чином, якщо Україна має намір інтегруватися до європейського співтовариства, забезпечити суспільний добробут європейського рівня, то запровадження даної політики виглядає безальтернативним і на цей час має реальні передумови (інноваційний потенціал)².

Як це було визначено раніше, в Україні мінімальна потреба у наукових кадрах становить близько 100 тис. дослідників³. А зважаючи на сучасний стан даної ситуації, можна стверджувати, що скорочення наукового кадрового потенціалу, враховуючи обмежені можливості отримання справді якісної освіти, загрожує впровадженню інновацій для національного економічного розвитку.

¹ Zakharchenko, V. I., Korsikova, N M., & Merkulov, M. M. (2012). *Innovatsionnyi menedzhment: teoriia i praktyka v umovakh transformatsii ekonomiky* [Innovative management: theory and practice in the conditions of the economy transformation]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian]

² Інноваційний розвиток в Україні: наявний потенціал і ключові проблеми його реалізації. Аналітична доповідь Центру Разумкова. *Національна безпека і оборона*. № 7. Київ. 2004. С. 2–24.

³ Інноваційна модель структурної перебудови економіки України : Проект. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України. Київ. С.10.

Активізація процесів глобалізації та інформатизації світового суспільства призводить до зміни орієнтації економіки країн не стільки на експорт сировини, скільки на розробку та використання високих технологій, підготовку висококваліфікованих кадрів, розвиток інновацій та експорт інтелектуальних ресурсів. Саме країни, які мають значний науково-інтелектуальний потенціал, можуть виграти у конкурентній боротьбі, забезпечити стійке зростання конкурентоспроможності своїх економік¹.

Інноваційний розвиток кадрів повинен охоплювати максимально можливу кількість аспектів по вдосконаленню ефективності їх діяльності, що призведе до забезпечення реального результату, який наблизить Україну до правової та соціальної держави з передовими стандартами і громадянського суспільства.

Інноваційний розвиток має пряий зв'язок від трудового потенціалу держави, суспільства та, що особливо важливо, самих працівників.

Вітчизняні науковці трудовий потенціал держави тлумачать як наявні й майбутні трудові можливості, які характеризуються певними кількісними й якісними характеристиками: чисельність працездатного населення, його професійно-кваліфікаційний склад тощо². Отже, трудовий потенціал держави залежить від економічної та трудової активності населення, його працездатності в цілому і працездатності окремо взятих осіб.

Трудовий потенціал суспільства (країни) визначається як сукупність можливостей економічно активного населення, які можуть змінюватися у процесі основної трудової діяльності та використовуються чи можуть бути використані для забезпечення досягнення конкретних цілей³.

¹ Чувардинський В. Реалізація інноваційних перспектив на ринку праці України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. Вип. 11 (176). Київ. 2015. С. 40–42.

² Бендасюк О. О. Особливості розвитку трудового потенціалу України в умовах переходу до інноваційної моделі економіки. *Регіональна економіка* № 1. Київ. 2010. С. 172–177.

³ Давидюк Т. В. Трудові ресурси, трудовий потенціал, робоча сила, людський капітал: взаємозв'язок категорій. *Вісник ЖДТУ. Сер. Економічні науки*. № 1. 2009. С. 30–35.

Говорячи про трудовий потенціал кожного працівника слід зазначити, що він складається з психофізіологічного, кваліфікаційного та соціального потенціалу. Перший визначається його працездатністю, станом його здоров'я, здатністю до праці тощо. Другий включає у себе обсяг, різноманітність загальних і спеціальних знань, набутих і розвинених навичок та умінь, що відіграє важливу роль у вирішенні працівником ряду поставлених перед ним завдань різноманітних рівнів складності. Третій узагальнено характеризує рівень соціальних норм ставлення до праці, громадської свідомості, інтересів, потреб людини¹. Таким чином, трудовий потенціал уособлює сукупність усіх ресурсів (інтелект, характер тощо), які може потенційно застосувати працівник для виконання покладених на нього трудових обов'язків.

Низка вчених (як фіхівці у сфері права, так і економіки) за останні роки розкрили проблемні моменти різних аспектів соціалізації ринку праці, інноваційного розвитку економіки, державної інвестиційно-інноваційної політики та пропозиції щодо їх усунення.

В. В. Онікієнко вважає, що на нинішньому етапі суспільного розвитку дієвість факторів соціалізації ринку праці України можна забезпечити за умов: активізації інноваційно-інвестиційної діяльності відповідно до програм структурної перебудови економіки, відновлення інвестування ключових галузей економіки на рівні, який забезпечує активне оновлення основного капіталу; удосконалення системи професійно-кваліфікаційної підготовки кадрів відповідно до вимог ринку та науково-технічного прогресу, збільшення інвестицій в галузі з орієнтацією на підвищення якості людського капіталу; широкого залучення у виробництво вітчизняного наукового потенціалу; реформування заробітної плати з метою посилення її відтворювальної та стимулюючої функцій, пенсійної системи та системи страхування населення; стимулювання процесів «дифузії» власності з метою формування багаточисельного прошарку працівників і власників; розробки індикативних планів соціально-економічного розвитку².

¹ Сімчера О. І. Наукові підходи до дослідження сутності трудового потенціалу підприємства. *Економічний простір*. № 75. 2013. С. 240–249.

² Онікієнко В. В. Пріоритети соціалізації ринку праці в умовах ринкової стабілізації та глобалізації національної економіки України. *Демографія та соціальна економіка*. № 2. 2006. С. 101–114.

І. В. Ящишина обґрунтувала, що наявні такі протиріччя соціального характеру національного інноваційного розвитку економіки: суперечність між суспільними витратами на нововведення та приватним характером привласнення його результатів, що втілюється в диспропорції щодо розподілу доходів від інноваційної діяльності; суперечність між короткостроковою економічною ефективністю і втратами довгострокових соціальних вигід, коли наявні ресурси та нововведення використовуються для отримання надприбутку сьогодні, і одночасно вилучаються із можливих соціально ефективних проєктів майбутнього, тим самим зменшуючи частку вигід і доходів майбутніх поколінь; суперечливість соціального ефекту від розробки та впровадження псевдоінновацій, коли має місце отримання вигоди учасниками інноваційного процесу, однак самі інновації спрямовані на підтримку суспільної неефективності; суперечність між соціальною ефективністю як іманентною характеристикою інновацій та її нереалізованістю у процесі вітчизняного інноваційного розвитку. Аргументовано, що механізм розв'язання виявлених протиріч лежить у площині державного управління інноваційним розвитком і потребує переходу від вузької (економічної) до широкої (соціально-орієнтованої) націленості науково-інноваційного розвитку¹. Вчена переконана, що такий перехід передбачає трансформацію методологічних підходів до формування цілей інноваційної політики і ґрунтується на: комплексності, паритетності соціальних та економічних цілей; пріоритетності критеріїв соціальної ефективності для державного фінансування науково-технічних та інноваційних програм; гнучкості соціальних цілей, їх мобільності та мінливості в залежно від змінюваних соціальних проблем суспільства.

На думку Л. Федулової, до ключових проблем у формуванні й реалізації державної інноваційної політики в Україні належать такі: недостатня якість бізнес-середовища, збереження нерозвиненості умов для справедливої конкуренції на ринках, а також за одержання державної підтримки; збереження значних бар'єрів для поширення в

¹ Ящишина І. В. Соціалізація інноваційної економіки : автореф. дис. ... д-ра економ. наук. Київ. 2013. 42 с.

економіці нових технологій, обумовлених відсутністю державної технологічної політики й неефективним галузевим регулюванням, включаючи процедури сертифікації, митне і податкове адміністрування; недостатність зусиль регіональної й місцевої влади щодо поліпшення умов для інноваційної діяльності; взаємодія бізнесу й держави у формуванні й реалізації інноваційної політики поки що не має регулярного характеру, не забезпечує збалансованого вираження інтересів різних інноваційно-активних підприємств, особливо в нових секторах, що формуються; недостатня ефективність інструментів державної підтримки інновацій: обмежена гнучкість, нерозвиненість механізмів розподілу ризиків між державою й бізнесом, слабка орієнтованість на стимулювання зв'язків між різними учасниками інноваційних процесів, на формування й розвиток науково-виробничих та технологічних партнерств¹.

А. В. Терно стверджує, що пріоритетними напрямками реформування українського ринку праці в умовах інноваційної моделі розвитку економіки має стати: вдосконалення системи оплати праці; розширення можливостей отримання громадянами офіційних основних і додаткових доходів; соціальна підтримка окремих верств населення; підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили; сприяння ефективним і доцільним переміщенням працездатного населення; запобігання зростанню безробіття через створення робочих місць за рахунок різних джерел фінансування, впровадження механізмів звільнення й перерозподілу зайнятих, реструктуризації економіки і піднесення вітчизняного виробництва². Як бачимо ряд вчених акцентує свою увагу на подібних позиціях і кожна з них є актуальною, оскільки вони доповнюють одна одну. Більше того, жоден із зазначених елементів економіки в Україні не затверджений належним чином і якщо не носить виключно декларативного характеру, то щонайменше потребує вдосконалення у тій чи іншій мірі.

¹ Федулова Л. Концептуальні модель інноваційної стратегії України. *Економіка і прогнозування*. № 1. Київ. 2012. С. 87–100.

² Терно А. В. Регулювання ринку праці в умовах інноваційної моделі розвитку економіки. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Економіка*. Вип. 10. 2010. С. 137–142.

Одним із важливих напрямів реформування правового регулювання ринку праці до потреб інвестиційної моделі економіки України є надання нових фінансових послуг. Як влучно зазначає Г. В. Карпенко, оскільки на теперішній час економіка України зазнає величезну нестачу інвестиційних коштів, то істотну допомогу в процесі залучення інвестицій може надати фінансовий ринок, зростання якого, на жаль, стримує нестача цікавих фінансових інструментів або послуг¹. Ринок фінансових послуг України на даний момент характеризується застарілістю форм та підходів до формування таких послуг та до залучення іноземних інвесторів. Українським, в умовах поступового зближення нашої держави з Європейським Союзом є створення належного правового регулювання ринку надання фінансових послуг, з метою забезпечення можливості залучення іноземних капіталів та розвитку України.

Як вказує І. Крупка, на сучасній стадії розвитку сфери надання фінансових послуг, основну увагу варто приділити питанню імплементації нових фінансових послуг на ринку. За І. Крупкою, інноваційні процеси у галузі надання фінансових послуг сприятимуть подальшому ефективному розвитку банківських та небанківських інституцій, зокрема пенсійних фондів, страхових компаній, торговців цінними паперами, а також забезпечить створення нових джерел покриття дефіциту бюджету, платіжного балансу та фінансування пріоритетних програм розвитку національної економіки². Таким чином, для гармонізації фінансової сфери в Україні та забезпечення фізичних та юридичних осіб можливістю здійснення інвестування у сфери господарською діяльності нашої держави є запровадження абсолютно нових фінансових послуг, які забезпечать до того ж реформування національних фінансових інституцій. Наприклад, нормативно-правове запровадження таких послуг як іпотека з плаваючою відсотковою ставкою, біржові пайові фонди, торгівля фінансовими

¹ Карпенко Г. В. Фінансові інновації: питання теорії та можливості впровадження в економіку країни. *Фінанси України*. № 9. 2008. С. 111–118.

² Крупка І. Фінансові інновації у забезпеченні розвитку фінансового ринку та національної економіки в умовах глобалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. №145. 2013. С. 35–37.

інструментами, рейтингова оцінка кредитоспроможності позичальників тощо стануть ефективними механізмами поліпшення фінансового сектору економіки України.

Окрім цього, варто зазначити, що передувати цьому процесу повинно створення належної законодавчої бази. Наразі нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні здійснюється на основі норм ГК України¹ та Закону України «Про інвестиційну діяльність»². Інвестиційна діяльність передбачає широкий перелік процесів та дій, які вимагають належного правового регулювання. Закон України «Про інвестиційну діяльність» недостатнім чином регулює усю повноту специфіки інвестиційної діяльності в Україні, не дивлячись на те, що він неодноразово змінювався та доповнювався.

На думку науковців, при вдосконаленні нормативно-правової бази, яка стосується інвестиційної сфери, задля поліпшення інвестиційного клімату в Україні окрему увагу слід приділити розробці Інвестиційного кодексу, метою якого має стати створення чітко структурованої та прозорої системи законодавства у сфері інвестування, а також забезпечення контроль за поведінкою інвесторів. Підготовка до його розробки розпочалася в Україні ще у 2012 р., проте її було призупинено майже на самому початку³. Варто зазначити, що даний кодифікований акт передбачає комплексне правове регулювання даної сфери фінансово-господарської діяльності. Необхідність його прийняття зумовлена потребою в покращенні інвестиційного клімату в Україні.

У сучасних умовах в Україні кодифікований акт законодавства у сфері інвестиційної діяльності має бути стимулюючим, скерованим насамперед на підтримку державної стратегії залучення іноземних інвестицій в країну. Прийняття Інвестиційного Кодексу в Україні надасть два позитивних моменти: у першу чергу, здійснювати законодавчу та виконавчу діяльність, керуючись єдиним кодифікованим

¹ ГК України : Кодекс України, Закон від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. № 18. ст.144.

² Про інвестиційну діяльність : Закон від 18.09.1991 № 1560-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991, № 47, ст. 646.

³ Герзанич В. М., Черленяк І. І., Бондаренко В. М. Шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні. *«Державне управління: удосконалення та розвиток»*. №10. 2015. С. 6.

нормативно-правовим актом простіше та ефективніше, а також інвесторам, у тому числі, іноземним, буде набагато простіше ознайомлюватись з правовими нормами, що знаходять своє відображення в уніфікованому спеціальному акті законодавства¹.

Необхідним вважається залучення зарубіжних консультантів задля дослідження позитивного досвіду інших країн у цій сфері та його імплементація у даний кодифікований акт. Інвестиційний кодекс України повинен надавати права іноземним інвесторам з приводу недопущення дискримінації зі сторони приймаючої країни, можливості вільного та оперативного переводу прибутків, дивідендів та інших активів закордон, можливості звернення до міжнародного арбітражу з метою вирішення суперечок тощо. Більше того, Інвестиційний кодекс в Україні має містити у собі високий рівень забезпечення захисту інвесторів, а також забезпечувати спрощення режиму інвестування. Отже, з урахуванням вищезазначеного слід вказати, що процес інноваційного розвитку ринку фінансових послуг не можливий без забезпечення ефективного та досконалого правового регулювання даної сфери. Адже створення нормативно-правової бази є передумовою для виникнення та еволюції суспільних правовідносин. На наш час, створення єдиного кодифікованого нормативно-правового акту у сфері правового регулювання інвестиційної діяльності призупинене, однак, у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію України з ЄС даний процес відновиться та прискориться. Створивши нові підходи до надання фінансових послуг суспільству, а також досконале нормативно-правове забезпечення регулювання суспільних відносин у цій сфері надасть змогу якомога швидше здійснити входження у членство ЄС.

Специфічною рисою цього аспекту Угоди про асоціацію є те, що завдяки урізноманітненню сфери надання фінансових послуг та її ефективному нормативно-правовому регулюванню, розшириться приток капіталів в Україну, а також зросте довіра громадян до фінансових інституцій. Надаючи громадянам широкий спектр фінансових

¹ Герзанич В. М., Черленяк І. І., Бондаренко В. М. Шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні. *«Державне управління: удосконалення та розвиток»*. №10. 2015. С. 6.

послуг, а також забезпечуючи демократичність умов цих послуг, фінансові установи та інституції зацікавлять більше громадян нашої держави та нададуть їм реальну можливість широкого вибору. До того ж, прийняття необхідних нормативно-правових актів зумовить захищеність законних прав та інтересів пересічних громадян, а також суб'єктів господарювання, які користуються послугами фінансових організацій.

Одним із важливих напрямів реформування ринку праці до потреб інноваційного розвитку є дистанційна зайнятість і, відповідно, адаптація до неї моделей організації праці до нових професій завдяки науково-технічному прогресу і наявності комп'ютерів та Інтернету.

Зважаючи на науково-технічний прогрес та розвиток інформаційного суспільства відбуваються постійні зміни в економіці, адже соціально-трудові відносини динамічно трансформуються до нових вимог ринку праці. У працівників виникають інноваційні потреби, наприклад, виконувати трудові обов'язки дистанційно. Мобільність становлення нових форм та видів трудових відносин вимагають зумовлюють потребу їх загальнотеоретичного дослідження. Дистанційна зайнятість працівників станом на сьогодні є однією із найбільш актуальних проблем для наукового аналізу.

Функціонування і розвиток глобальної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, інноваційний спосіб господарювання, ускладнення економічних зв'язків дали підстави висловлювати думку про зародження економіки нового типу, спрямованої не на екстенсивне виробництво та використання наявних ресурсів держави, а на інтенсифікацію науки і техніки, створення винаходів та отримання нових результатів наукових досліджень із метою їх подальшої комерціалізації¹. Так, завдяки новим здобуткам у телекомунікаційній сфері перед стандартними трудовими відносинами відкриваються нові можливості – можливість підтримання контакту працівника із роботодавцем на відстані.

Працівників, які працюють на умовах дистанційної зайнятості називають «дистанційними працівниками». Найгрунтовніше визна-

¹ Кохан В. П. Нестандартна зайнятість в Україні: виклики часу. *Актуальні питання інноваційного розвитку: Науково-практичний журнал*. Харків. 2012. С. 78–84.

чення поняття «дистанційний працівник» міститься у тлумачному словнику Macmillan Dictionary, де роз'яснюється, що під даним поняттям слід розуміти особу, яка працює вдома, використовуючи при цьому комп'ютер та спілкуючись з офісом або покупцями за допомогою телефону, факсу або електронної пошти. Однак, не варто обмежуватися лише зазначеними способами спілкування. Це також можуть бути соціальні мережі (facebook) чи спеціальні програми (наприклад, skype). Використовувати також не обов'язково саме комп'ютер, адже є можливість застосування і смартфонів та гаджетів. Отже, можна констатувати, що сутність дистанційно зайнятості працівників полягає у тому, що всі умови, необхідні для якісного виконання особою своїх трудових обов'язків створені поза межами офісу, що не прив'язує працівника до обов'язкового відвідування офісу. Ці трудові умови можуть бути створені вдома або в іншому місці.

Значення дистанційної зайнятості проявляється у тому, що вона представляє собою позитивні зрушення у соціально-трудових відносинах. Так, впровадження дистанційної зайнятості несе позитивні моменти для ринку праці зазначаючи, що застосування нестандартних форм зайнятості дає змогу посилювати гнучкість ринку праці, але це відбувається переважно за рахунок соціальної захищеності працівників, оскільки правова база для регулювання нетипових трудових відносин практично відсутня¹.

Як стверджують науковці, надзвичайно важливим є те, що завдяки електронній дистанційній роботі істотно збільшиться обсяг зайнятості за інтернет-спеціальностями. У галузі програмування Україна цілком конкурентоспроможна на світовому ринку, і нам варто активно розвивати наявний потенціал. Розширення ділових можливостей, створене в результаті безперешкодного розвитку електронної мережі, дасть можливість багатьом спеціалістам залишитися на батьківщині, отримувати більш високу заробітну плату, витратити зароблені кошти, а також вкладати їх у розвиток економіки країни, а не експортувати свої таланти і доходи за кордон. Але для впроваджен-

¹ Свічкарьова Я. В. Дистанційна робота як одна із форм атипової зайнятості. *Держава та регіони. Серія: Право.* № 1 (39). 2013. С. 129–134.

ня дистанційних форм зайнятості в Україні слід зробити деякі зміни. Головним чином ці зміни мають відобразитися в оновленні законодавчої бази України, відповідно до нагальних потреб організації. Погоджуємося з тим, що необхідно вносити відповідні зміни у чинне трудове законодавство для запровадження якісних умов для розвитку дистанційної зайнятості працівників на практиці. Більше того, нині відсутнє узагалі нормативно-правове забезпечення досліджуваного питання на належному рівні.

В. А. Красномоєць вважає, що основними перевагами дистанційної зайнятості є:

- зростання продуктивності праці при її організації відповідно до індивідуальних запитів індивіда в комфортніших домашніх умовах;
- зменшення забруднення навколишнього середовища через скорочення транспортних потоків;
- можливість підвищення ділової активності дистанційно працюючих;
- деякі верстви населення (люди з інвалідністю, жінки з малолітніми дітьми та ін.) завдяки новим технологіям зайнятості отримують можливість працювати, не покидаючи дім;
- підприємці можуть залучати працівників, не забезпечуючи останніх робочим місцем¹. Звідси випливає, що позитив розвитку дистанційної зайнятості має правовий, економічний, соціальний та екологічний характер.

Ефективне застосування дистанційна робота знаходить в ІТ-сфері: системні адміністратори, розробники, веб-майстри і дизайнери, аналітики та інші фахівці інформаційних технологій можуть обслуговувати і консультувати клієнтів віддалено, вирішуючи у Всесвітній мережі всі виникаючі питання. Як бачимо, зазначені професії є одними з передових в інформаційній трансформації суспільства.

Таким чином, дистанційна зайнятість сприяє мінімізації затрат роботодавця (приміром, оплата оренди та комунальних послуг за

¹ Красномоєць В. А. Характеристика трудових відносин в умовах дистанційної зайнятості. Соціально-трудова відносина: теорія і практика : зб. наук праць М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. Василя Гетьмана» № 2. Київ. 2011. С. 86–91.

офісне приміщення) та збільшення коефіцієнту виконання трудових обов'язків працівника. Особливе значення в інформаційну еру це має в контексті здійснення саме інтелектуальної праці, яка вимагає посиленої концентрації. Okремо варто відмітити, що значну цінність становить дистанційна зайнятість для окремих категорій громадян щодо реалізації права на працю у нестандартних умовах. Наприклад, матері-одиначки та люди похилого віку.

Тому дистанційна зайнятість працівників у контексті інноваційного розвитку України є надзвичайно потрібною формою трудових відносин. Вона сприятиме позитивним змінам як для окремих громадян, так і для суспільства в цілому. Дуже важливо створити якісну нормативно-правову базу для регулювання таких відносин і забезпечення їх постійному розвитку та вдосконаленню.

Ще одним напрямом реформування правового регулювання ринку праці до потреб інноваційного розвитку є забезпечення утвердження такої категорії працівників як жінки, які поєднують свою професійну діяльність з можливістю реалізації дитородної та виховної функцій. При цьому, роботодавці не проявляють зацікавленості у прийнятті на роботу жінок, які змушені поєднувати догляд за дитиною та виконання домашніх зобов'язань з трудовим навантаженням. Виходячи з цього, жінки є однією з найбільш уразливих категорій працівників у сфері трудових правовідносин, що й зумовлює необхідність забезпечення їх додаткового соціального захисту з боку держави з метою реалізації принципу справедливості умов та рівності можливостей праці жінок.

У даному аспекті варто звернути увагу на те, що законодавством встановлений скорочений робочий час. Для окремих категорій працівників оплата праці при скороченому робочому часі не зменшується порівняно з повним робочим часом. Тобто такі працівники працюють менше, але їх праця оплачується у розмірі повного окладу. До таких категорій входять працівники, зайняті на роботах зі шкідливими умовами праці, працівники віком від 15 до 18 років, учителі, лікарі та інші. Однак серед цих категорій законодавством не зазначені вагітні жінки, жінки, що мають дитину у віці від 3 до 14 років чи

дитину-інваліда. Ми вважаємо, що це є прогалиною в правовому регулюванні праці жінок. Встановлення робочого часу меншої тривалості не повинно тягнути за собою зменшення оплати праці для таких жінок.

Крім того, Законом України «Про відпустки» встановлюються державні гарантії права на відпустку, визначаються умови, тривалість і порядок надання їх працівникам для відновлення працездатності, зміцнення здоров'я, а також для виховання дітей¹. Законом України «Про зайнятість населення» встановлено правовий механізм для працевлаштування жінок-матерів. Держава забезпечує надання додаткових гарантій щодо працевлаштування працездатним громадянам у працездатному віці, які потребують соціального захисту і не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, у тому числі: 1) жінкам, які мають дітей віком до 6 років, 2) самотніми матерями, які мають дітей віком до 14 років або дітей – інвалідів². Однак, на практиці жінки не мають змоги скористатись цим правом на 100 %. Це пов'язано з багатьма факторами, серед яких: низька заробітна плата, невідповідність фаху, неповна зайнятість та ін. Ми вважаємо, що для вирішення цієї проблеми держава повинна зацікавити підприємства щодо створення робочих місць для жінок, які мають дітей віком до 14 років або дітей-інвалідів. Цього можна досягнути як шляхом зменшення податкового навантаження на підприємства, так і через повне звільнення від сплати податків цієї категорії працівників.

Важливим є також мотивація праці працівників усіх категорій як у приватному, так і державному секторах. Вагоме значення при цьому має переосмислення податкового тиску на підприємства, що дозволить підвищити рівень офіційних (білих) виплат грошових коштів за виконану працю працівникам і, відповідно, знизити рівень неофіційних (чорних або як їх ще прийнято називати «конвертних») виплат.

Отже, можемо констатувати, що незважаючи на позитивні моменти, в сучасних умовах інноваційного розвитку України існує ряд

¹ Про відпустки: Закон України від 15.11.1996р. № 504/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 2. Ст. 4.

² Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. №5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.

проблем реформування законодавства у досліджуваній царині: 1) проблематика систематизації та уніфікації законодавства; 2) проблематика колізій норм права, що регулюють інноваційний розвиток працівників відповідно до потреб інвестиційної моделі економіки України; 3) неоднозначність та неоднаковість викладення норм права у цій сфері; 4) проблема невідповідності більшості норм законодавства реальним суспільним процесам, виключно декларативний характер таких норм, відсутність механізмів їх реалізації; 5) невідповідність норм права загальноприйнятим світовим нормативно-правовим актам.

Таким чином, концептуальними напрямками соціалізації ринку фінансових послуг, реформування правового регулювання ринку праці до потреб інноваційного розвитку та інвестиційної моделі економіки України є наступні: 1) орієнтування на особистість; 2) забезпечення реалізації трудового потенціалу (зокрема, пошук відповідності професії до навиків та здібностей окремого працівника); 3) запровадження нових фінансових послуг (іпотека з плаваючою відсотковою ставкою, біржові пайові фонди, торгівля фінансовими інструментами, рейтингова оцінка кредитоспроможності позичальників тощо); 4) мотивація працівників на всіх етапах здійснення трудової чи службово-трудової діяльності; 5) гнучкий перехід на дистанційну зайнятість за інтелектуальними професіями; 6) оптимізація вітчизняного виробництва; 7) підвищення статусу жінки-працівника; 8) удосконалення економічно-правових заходів запобігання бідності та безробіттю.

Подальше реформування ринку праці відповідно до потреб інноваційного розвитку та інвестиційної моделі економіки України потребує розробки цілісної стратегії і впровадження нових механізмів правового регулювання, які б забезпечували інтереси кожного громадянина нашої держави і сприяли його становленню як особистості та максимальній реалізації трудового потенціалу. Це допоможе сформувати в країні конкурентоспроможну економіку та суспільство з високим рівнем життя.